

Mis voor de schilder

Louise Kleinherenbrink

Over het vertalen van beeld naar taal

Donderdag 17 februari woonde ik in Nijmegen een lezing bij van de Zuid-Afrikaanse schrijfster Marlene van Niekerk. Het was tegelijkertijd een goede aanleiding om mijn prachtige, kersverse kleinzoon daar op te zoeken, te knuffelen en te bewonderen. Nog helemaal in de ban hiervan stapte ik de aula van de Radboud Universiteit binnen. Daar zag ik meer dan levensgroot een projectie van het schilderij *The Painter* van Marlene Dumas. Haar ongeveer zesjarige dochter had hiervoor model gestaan, toen zij het schilderde in 1994. Uit het schilderij blijkt duidelijk hoe getroffen zij is door haar kind. Ik denk dat het niemand onberoerd zal laten die het ziet. Het is haar interpretatie van een kind, haar kind. Het is geen realistisch portret. Voor mij stijgt het boven het persoonlijke uit. Ze gebruikt als het ware haar eigen kind om iets universeels over jonge kwetsbare kinderen te vertellen. Het raakte mij vooral omdat ik zojuist nog dat hele prille jongetje in mijn armen had gehad. Dat wonder van het leven waarover ik ook zelf zou willen schrijven of schilderen en dat ik herkende in dit schilderij. Ik kon me onmiddellijk voorstellen dat het voor Marlene van Niekerk een aanleiding is geweest om hierover een lezing te houden en er zelf een aantal aangrijpende gedichten over te schrijven.

De vraag die de spreekster stelde aan het begin van haar lezing was: "Zijn emoties, gedachten, indrukken die opkomen bij het bekijken van kunst te vatten in woorden? Of pleeg je op deze manier bij voorbaat verraad aan het origineel?"

Voor mij was haar verhaal eigenlijk al een antwoord op deze vraag: het was een indrukwekkende toevoeging bij het geprojecteerde schilderij. Iedere toehoorder kreeg de gedichtenreeks "Mis voor de Schilder" in zijn/haar handen gedrukt. Marlene van Niekerk las daar aan het einde van de lezing uit voor. Het zijn ontroerende gedichten naar aanleiding van het schilderij *The Painter*. Ze vertelde daarbij, dat ze steeds meer de behoefte voelde om zich volledig aan de poëzie te wijden en voorlopig haar proza te laten rusten: "Ik voel dat het in mij steeds stiller wordt. Ik wil mijn gedichten laten zijn als een veertje op een zojuist gevallen blad".

De "Mis voor de Schilder" is daarvan een prachtige illustratie. Deze Mis bestaat uit een reeks ontroerende gedichten, geschreven naar aanleiding van Marlene Dumas' afbeelding van een raadselachtig naakt jong meisje, beide handen besmeurd met blauwe en rode verf.

Uit deze reeks wil ik graag enkele fragmenten citeren.

Credo (het kind)

Ik geloof in de wolk
ik geloof dat hij de vader is van de blauw gestreepte vis,
die heb ik uit het water gekolfd
zijn buitenlijn
een meniscus van begeerte
zijn vinnen waaiers
op de vensterbank.

Hier sta ik voor jullie in het tegenlicht van het deurgat

waar jullie koffie drinken in zoete gemeenschap,
hebben jullie de stilte niet gehoord?

Ik geloof in de zon,
ik geloof dat zij de moeder is
van de kamperfoelie vol flitsende honingzuigers
strepen en stippels waarmee ik onze verbeelding
tot zwaartekracht wilde smeden,
met haar brandende takken heb ik de strandgaper uitgeslagen in het zand.

Hebben jullie de vlammen niet geroken?

Ik geloof dat ik deze dingen mag schilderen
op de muren van jullie aanwezige aandacht,
want nu zien jullie mij slechts als een heilige ondeugd,
maar ooit op een dag van aangezicht tot aangezicht mijn onschuld.

Zoeken jullie suiker voor jullie verwondering?

Moet ik jullie met zoete druppels naar de misdaad leiden
als een honingvogel?
Met mijn rode vleugel naar het zuiden en mijn blauwe naar het noorden,
windkousen van de harlekijn in jullie onschadelijke dromen?

Hoe licht is het hoofd in de ochtend
van mijn geheim.

Agnus Dei (de ouders)

Spelend lam, kleine bontgekleurde klipdas van de warm gestoofde ochtend,
we zullen je volgen waar je ons leidt op je afgetakte wegen
van korstbemoste rotsen en azuren zeeën.

Jij bent niet van hier,
op jouw heelal wachten wij halsreikend,
wijk geen snars af,
zet geen stap terug uit je forse weerloosheid,
achter jou verrijst het fresco van een onweerstaanbare kosmos.
Volhard in je kleur.
Geef ons je handen.
Schenk ons je vrede.

Deze gedichten hebben mij erg geraakt. Prachtig hoe woord en beeld elkaar op deze manier inderdaad kunnen inspireren!

Marlene van Niekerk studeerde literatuurwetenschap en filosofie in Zuid-Afrika en Nederland. Ze schrijft gedichten en romans. Haar bekendste boek is "Agaath", waarmee zij in 2007 de Hertzogprijs ontving, een van de belangrijkste prijzen voor de Afrikaanse literatuur. Momenteel werkt zij als docente aan de universiteit in Zuid-Afrika.